Tanrıkulu, L.ve Türkcü Kocataş, G. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon çalışmaları alanyazın taraması. *International Journal of Language Academy*, 9 (1), 99-110.

Volume 9/1 March 2021

p. 99/110

Article History:

Received

09/01/2021

Accepted

21/01/2021

Available online

20/03/2021

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ALANINDA MOTİVASYON ÇALIŞMALARI ALANYAZIN TARAMASI¹

**Motivation Studies in Literature in the Field of Teaching
Turkish as a Foreign Language**

Lokman TANRIKULU²

Gamze TÜRKÇÜ KOCATAŞ³

Öz

Motivasyon kavramı pek çok alanda farklı tanımlarla karşımıza çıkmakla birlikte genel olarak hareke geçirme, güdü olarak tanımlanmaktadır. Eğitimde bireyin öğrenmeye istekli oluşu, bilgi edinme arzusu ve öğrenmeden elde edeceği maddi ve manevi sonuçlar motivasyonu karşılamaktadır. Öğrenmede kalıcılık ve başarı için motivasyon son yıllarda araştırmalara sıklıkla konu olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak yabancı dil öğretiminde motivasyonun önemi ile ilgili çalışmalar daha eskilere dayanırken son yıllarda önemi daha çok ortaya çıkan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de motivasyonla ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm öğrenme alanlarında olduğu gibi yabancı dil öğretiminde ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde motivasyon göz ardı edilemeyecek önemi haizdir. Öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve tutumunun bilinmesi ve dersi bunlara göre sıkıcılıktan uzak ilgi ve merak uyandıracak etkinliklerle planlamak motivasyonu artıracak bu da

¹ Bu çalışma 16-18 Aralık 2020 tarihleri arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi II. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, ltanrikulu@nevsehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1862-8176>

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gamzetk85@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6174-9993>

öğrenmenin gerçekleşmesine ve kalıcılığına katkı sağlayacaktır. Her bireyin öğrenme amacı, hızı, ihtiyaçları farklı olduğu gibi motivasyon kaynakları da farklılık gösterebilmektedir. Öğrencinin motivasyon kaynaklarının belirlenmesi ve olası sorunların tespiti de alanda motivasyon konusunda çalışılması gereken konular arasındadır. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon ile ilgili çalışmalar alanyazın taraması yöntemi kullanılarak araştırılmıştır. Araştırma sonunda 2008-2019 yılları arasında bir doktora tezi, beş yüksek lisans tezi, sekiz makale ve bir bildiri metni olmak üzere 15 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar yayım yılı, kullanılan yöntem ve veri toplama araçları bakımından incelenip sonuçlar grafiklerle gösterilmiştir. Çalışmaların içeriği ve çalışmaların ulaştığı sonuçlar özetlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Motivasyon, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Alan yazını taraması

Abstract

Although the concept of motivation appears with different definitions in many areas, it is generally defined as an action, motive. In education, the individual's willingness to learn, the desire to obtain information, and the material and spiritual results obtained from learning meet the motivation. The motivation for retention and success in learning has been a frequently used concept in recent years. While the studies on the importance of motivation in foreign language teaching date back to earlier times, there is a need for studies on motivation in teaching Turkish as a foreign language, which has become more critical in recent years. As in all areas of learning, motivation in foreign language teaching and teaching Turkish as a foreign language has an importance that cannot be ignored. Knowing the students' interests, needs, and attitudes and planning the lesson with activities that arouse interest and curiosity away from boredom will increase motivation, contributing to the realization of learning. As each individual's learning goal, speed, and needs are different, motivation sources may also differ. Determining the student's motivation sources and determining possible problems are among the issues that should be studied on motivation in the field. In this study, studies on motivation in teaching Turkish as a foreign language were investigated using the literature review method. At the end of the research, 15 studies, including one doctorate thesis, five master's thesis, eight articles, and one presentation text, were reached between 2008-2019. The studies were examined in terms of publication year, the method used, and data collection tools, and the results were shown graphically. The content of the studies and the results of the studies were tried to be summarized.

Keywords: Motivation, Teaching Turkish as a Foreign Language, Literature Review

GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu ilk zamanlardan bugününe kadar bilgiye ulaşmaya istek duymuştur. Başlangıçta temel ihtiyaçların giderilmesi daha sonra ise merak insanı bilgiye ve öğrenmeye yönlendirmiştir. Öğrenmenin nasıl başladığı ve öğrenme süreci ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlardan Bacanlı (2000, 150) öğrenmeyi, tekrar ve deneyimler sonucu bireyde oluşan kalıcı değişikliklerdir, diye tanımlar. Tanımdan hareketle öğrenmenin bir süreci kapsadığını ve öğrenme sonucunda duyuş, düşünüş ve davranışta uzun süreli değişiklik oluşturması beklendiği anlaşılmaktadır. Meydana gelen bu değişikliklerin de yine yeni bir öğrenmeyle değişebileceği anlaşılmaktadır.

Çevredeki uyaranların duyu organlarımız tarafından algılanmasıyla öğrenme başlar. Bu uyaranların kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarılmasıyla öğrenme gerçekleşir. Bu aşamalarda öğrenmenin istenilen şekilde gerçekleşmesini etkileyen çeşitli faktörler vardır. Seven ve Engin (2008)'e göre öğrenmeyi etkileyen beş öge bulunmaktadır. Bunlar öğrenci, öğrenme, öğrenilen, öğretici ve öğrenme ortamı olarak açıklanabilir. Bu öğelerden öğretici ve öğrenme ortamı, öğrenmeyi doğrudan etkilememekle birlikte diğer öğeleri etkileyerek öğrenme üzerinde dolaylı bir etki sağlamaktadır. Adı geçen çalışmada yapılan anket sonuçlarına göre öğrenmeyi en çok etkileyen unsurun öğrenen ile ilgili faktörler

olduğu ortaya çıkmıştır (Seven ve Engin, 2008, 211). Öğreten ve öğrenme ortamı dolaylı etkilerle de olsa öğrenmeyi kolaylaştıracak unsurları taşıması bakımından oldukça önemlidir. Öğrenme ortamı, öğreticinin etkililiği, öğretmede kullanılan yöntem ve stratejilerin yanında öğrenenin öğrenmeye karşı tutumu, istek ve ihtiyaçları da öğrenmenin başarısını ve kalıcılığını etkileyen önemli faktörlerdir.

Bu bağlamda karşımıza çıkan motivasyon kavramı eğitimde son zamanlarda artan bir ilgiyle çalışmalara konu olmaktadır. Motivasyon bir şeyi yapma isteği veya bir ihtiyaçla başlayan bu isteği davranışa dökmeye ve sonuçlandırmayı kapsar. Pek çok araştırmacı eğitimde motivasyonu öğrenmeye istekli oluş olarak açıklar. Öğrenme isteğini oluşturan pek çok etmen vardır. Motivasyon içsel ve dışsal olarak iki türlü oluşabilir. Bireyin dış etkiler sonucu öğrenme isteğinin oluşması dışsal güdülenmedir. Örneğin anne-babasının veya öğretmeninin takdirini kazanmak, onlar tarafından ödüllendirilmek, övülmek isteğiyle ya da ceza almamak, azar işitmek, düşük not almamak için yapılan öğrenmede dışsal motivasyon faktörü vardır. Bireyin kendini geliştirme isteği, bilgiye ulaşma merakı, öğrenmeyle elde edeceği haz için yaptığı çalışmalar da içsel motivasyona örnektir. Araştırmalarda içsel motivasyonu yüksek olanların dışsal motivasyonla öğrenenlere göre daha başarılı olduğu görülse de dışsal faktörlerin iç motivasyonu etkileyebileceği de unutulmamalıdır.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre ihtiyaçlarımız bizi motive eder yani içsel bir motivasyon ile hareket ederiz. Motivasyonun meydana gelmesi için bireyin ilk olarak bir ihtiyaç duyması gerekmektedir. İhtiyaç sebebiyle bireyde bir uyarma meydana gelmeli ve bu uyarılma hali bireyde harekete geçme isteği oluşturmalıdır. İsteğine ulaşan bireyde hedefi doğrultusunda bir doyum gerçekleşmelidir (Barın,2008).Bu ifadeler bize motivasyonda ihtiyaç kavramının tetikleyici unsur olduğunu göstermektedir. İkinci dil öğrenen bireylerin dil öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi, öğrendiği dile karşı ilgi ve tutumlarının tespit edilmesi doğru motivasyon kaynaklarını belirlemek açısından önemlidir. Dil öğrenimini etkileyen bilişsel, çevresel faktörlerin yanında motivasyon, tutum, kaygı gibi duygusal etmenlerin de ikinci dil öğrenimini etkileyeceği hususu dikkate alınmalıdır.

Motivasyon kavramına bakış dönemlere göre farklılık göstermektedir. Davranışçı kuramda motivasyon, kişiyi harekete geçiren kuvvet olarak görülmüş ve bireyi sonuca götüren esas etmenin ödül beklentisi olduğu düşünülmüştür. Bilişsel kuramda motivasyon bireyin bilinmeyen öğrenme isteği, öğrendiklerini zihninde kodlaması ve övülme isteğinden çok bilgiye ulaşmanın önemi olarak görülmüştür ve motivasyonun içsel kaynaklarla daha çok beslendiği vurgulanmıştır. Yapısalcı kuramda ise motivasyon kavramı sosyal bağlamda ele alınmıştır. Kişinin motivasyonu üzerinde yaşadığı toplumun dil öğrenmeye bakış açısı ve değer yargılarının etkili olacağı düşünülmüştür (Arslan, Taşdemir, 2017, 138).

Dörnyei (1998)'e göre motivasyon, yabancı dil öğretiminde başarıyı etkileyen temel olgulardan bir tanesidir. Motivasyon, yabancı dili öğrenmeyi başlatan birincil uyarıcıdır ve daha sonraki süreçte de öğrenmedeki istekliliği devam ettiren gizli bir güç olarak etkisi devam eder.İkinci dil öğreniminde çok yetenekli olan bireyler bile yeterli motivasyona sahip olmadıkları sürece istenilen sonuçları elde edemezler. Ancak yüksek motivasyon bireyin öğrenme durumunu yeteneklerinin çok üstüne çıkarabilir (Dörnyei,1998,117). Bu bağlamda motivasyonun tetikleyici unsurları yabancı dil öğreticileri tarafından amaca ulaşmada bir araç olarak kullanılmalıdır. Bireylerin içsel ve dışsal motivasyon kaynaklarının belirlenmesi, yabancı dil öğrenmeye karşı geliştirdikleri tutumun tespiti,

geçmiş yaşantıların var olan öğrenmeye etkisi bireyin motivasyonel davranışlarını olumlu yönde etkileyecek araçlar olarak kullanılabilir.

1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Motivasyon Çalışmaları

Alanyazın taramasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon ile ilgili çalışmaların 2008 yılından itibaren başladığı görülmüştür. Tarama sonucunda bir doktora tezine, beş yüksek lisans tezine, sekiz makaleye ve bir bildiri metnine ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Koçer (2015), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Süreç Odaklı Motivasyon ve Benlik Algılarına Yönelik Çoklu Biyografik Durum Çalışması adlı doktora tezinde, Yabancı Dil olarak Türkçe öğrenen beş yetişkin öğrencinin YDT öğrenme hikayelerinden hareketle geçmişten günümüze motivasyon değişimleri ve benlik algılarını ortaya koymaya çalışmıştır. Çoklu biyografik durum çalışması olarak desenlenen araştırmada her bir öğrencinin öğrenme hikâyeleri hem bireysel olarak kendi içinde analiz edilmiş hem de durumlar karşılaştırmalı olarak toplu analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda başarılı bir öğrenme süreci yürüten katılımcıların bu süreçte motivasyonlarında çeşitli etkenler sebebiyle değişimler olduğu ifade edilmiş ve bu motivasyon değişiminin kontrol edilmesinde öğrenmeye olan arzunun büyük etmen olduğu ortaya konulmuştur.

Hamaratlı (2015), Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kelime Ağı Oluşturma Yönteminin Öğrencilerin Yazma Becerisi ve Motivasyonuna Etkisi (Mısır Örneği) adlı yüksek lisans tezinde, Yunus Emre Enstitüsü Kahire Türk Kültür Merkezinde B2 seviyesindeki yirmi yedi öğrenciye altı haftalık deneysel uygulama yaparak kelime ağı oluşturma yönteminin yazma becerisine katkısını ve motivasyona etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Deney grubuna uygulanan son testin ardından öğrenci görüş anketi ile genel olarak öğrencilerin bu yöntem sayesinde kendilerini yazma sürecinde daha rahat hissettikleri ve motivasyonlarının arttığı ve yazma becerisine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

İbili (2015), Selanik Aristoteles Üniversitesindeki Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçeyi Öğrenmeye Karşı Tutum ve Motivasyonlarının Araştırılması adlı yüksek lisans tezinde, farklı dönemlerde öğrenim gören öğrencilerin Türk diline, Türkçe öğrenmeye, Türk insanına, dil öğrenmeye, ebeveynlerinin Türkçe öğrenmelerine karşı tutumlarının içsel ve dışsal motivasyonlarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 145 öğrenciye uyarlanmış motivasyon tutum ve içsel-dışsal motivasyon anketi uygulanmıştır. Araştırmada öğrencilerin içsel motivasyonlarının dil öğrenmeye etkisinin dışsal motivasyona göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Abubakar (2016)'nın, İngilizce öğrenen Türk öğrencilerin ve Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin motivasyon düzeylerini karşılaştırmayı amaçladığı çalışmada örneklem 99 yabancı ve 101 Türk katılımcıdan oluşmaktadır. Türk öğrencilerin motivasyon düzeylerinin uluslararası öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve her iki grupta da erkek öğrenci motivasyonlarının kadın öğrenci motivasyonlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Yabancı Dil Öğrenme Motivasyonu Ölçeği kullanılan araştırma betimsel bir araştırmadır.

Kavi (2019), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Motivasyonları adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin motivasyon kaynaklarını ve motivasyon sorunlarını belirlemeye çalışmıştır. Yüz öğrenciye anket uygulanarak yapılan çalışmada anket verileri betimsel yöntem ile analiz edilmiştir. Çalışmada motivasyon kaynaklarının ve motivasyon

sorunlarının cinsiyete göre farklılıkları incelenmiştir. Araştırmada Türkçe öğrenen öğrencilerin en önemli motivasyon kaynağının daha çok insanla iletişim kurmalarına olanak sağlaması olarak ortaya çıkmış ve bütünleştirici motivasyon olarak belirlenmiştir. İçsel motivasyon kaynaklarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Motivasyon kaynaklarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediği ancak erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha düşük içsel motivasyona sahip oldukları ifade edilmiştir.

Mohamed (2019) çalışmasında, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen lisansüstü öğrencilerin motivasyon durumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Hem nitel hem de nicel yöntemle desenlenen çalışmanın örneklemini 60 lisansüstü öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket ve yarı yapılandırılmış mülakat kullanılan araştırmanın sonucunda katılımcıların araçsal ve bütüncül olarak motive oldukları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin araçsal motivasyonlarının daha çok olduğu gözlenmiştir.

Arslan ve Gürsoy (2008), Rol Yapma ve Drama Etkinlikleriyle Yabancılar Türkçe Öğretiminde Motivasyonun Sağlanması adlı çalışmalarında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çeşitli drama etkinliklerinin etkili şekilde kullanımıyla öğrenci motivasyonuna katkı sunulacağını ortaya koymuşlardır. Çalışmanın yöntemi belirtilmezken veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanıldığı ifade edilmiştir. Rol yapma ve drama etkinliklerine örnekler verilen makalede mevcut yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarında drama etkinliklerinde eksiklikler olduğu ifade edilmiştir.

Barın (2008), Yabancılar Türkçe Öğretiminde Motivasyonun önemi adlı teorik çalışmasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyonun önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda motivasyonu artırmak için öğreticilere büyük görev düştüğü ifade edilmiştir. Öğreticilere motivasyonu artıracak öneriler olarak öğrenci de merak uyandırma, öğrencinin dil öğrenmenin önemini farkına varmasını ve bu işten zevk almasını sağlama, dersi öğrencinin sıkılmayacağı şekilde planlama gibi öneriler ifade edilmiştir. Bu önerilerin hayata geçirilmesinde kullanılacak materyallerin ve öğrenme ortamının etkisi de vurgulanmıştır.

Tunçel (2014), çalışmasında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkçeye yönelik motivasyon durumlarını ve cinsiyet, kaygı ve bilinen yabancı dil sayısı değişkenleriyle ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Selanik Aristo Üniversitesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 108 öğrenciyle yapılan çalışmada sontest modeli kullanılmıştır. Yabancı Dil Sınıf Kaygısı Ölçeğiyle elde edilen verilere göre erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha yüksek motivasyona sahip olduğu; üç ve daha çok yabancı dil bilenlerin diğer katılımcılara göre yüksek motivasyona sahip olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların genel kaygı düzeyleri ile motivasyonları arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

Saydam ve Çangal (2018), Yabancılar Türkçe Öğretiminde Etkin Katılımlı Ders Dışı Etkinliklerin Öğrenci Motivasyonuna Etkisi adlı makalelerinde sınıf ortamında öğrenilen yapıların yaparak yaşayarak öğrenme modeline dayalı olarak çeşitli ortamlarda kullanılabilirliğini ve bu gezilerin motivasyona etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Durum çalışması kullanılan araştırma Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna Türk Kültür Merkezi A1 seviyesinde on altı öğrenci ile yapılmıştır. Bir ders planı dâhilinde yapılan alan gezisi ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda sınıf dışında sosyal ortamlarda yapılan derslerin öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde motivasyonlarına olumlu yönde etki ettiği ifade edilmiştir.

Yılmaz ve Arslan (2014), çalışmalarında ÇOMÜ TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin motivasyon kaynaklarını ve motivasyon sorunlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Betimsel tarama yöntemi kullanılan araştırmada 111 öğrenciye anket uygulanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerin en önemli motivasyon kaynaklarının içsel kaynaklar olduğu ortaya konmuştur. En önemli motivasyon sorunun ise dışsal nedenlerden kaynaklandığı sonucu ifade edilmiştir.

Sevim (2019), yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin motivasyonlarını ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirme çalışması yapmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik motivasyonun ölçülmesi amacıyla geliştirilmek istenen ölçeğin taslak formu 325 TÖMER öğrencisine uygulanmış ve 22 maddeden oluşan bir Yabancıların Türkçe Öğrenme Motivasyonları Ölçeği oluşturulmuştur.

Biçer (2016), Yabancılar Türkçe Öğretiminde Motivasyona İlişkin Öğrenci Görüşleri ve Sınıf içi Gözlemler adlı makalesinde öğrencilerin kendi motivasyon durumlarına ilişkin görüşleri alınmış ve sınıf içi motivasyon durumları gözlenmiştir. Durum çalışması yapılan araştırmada Türkçe öğrenen on beş yabancı öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gözlemler sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek öğrencilerin kendilerine özgü motivasyon yöntemleri kullandıkları, eğlenceli etkinliklerin onları daha çok motive ettiği ve motivasyon konusunda öğretmenlerin etkin rol üstlendiği sonuçları ifade edilmiştir.

Çelik ve Genç (2019), çalışmalarında gezi gözlem etkinlikleri ile yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımını ve bu etkinliklerin motivasyona etkisini analiz etmişlerdir. Çalışmada 735 öğrenciyle anket yapılmış ayrıca bu öğrencilerin 20’si ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Karma yöntemle desenlenen çalışmanın sonunda öğrencilerin *“Türk kültürünü öncelikle nasıl ve nerede öğrenmek size fayda sağladı?”* sorusuna “gezi” cevabını verdikleri belirlenmiş ve seviyelere uygun şekilde planlanan gezi gözlem etkinliklerinin dil becerilerinin gelişimi yanında motivasyon ve kültür aktarımına da fayda sağlayacağı ifade edilmiştir.

Çetin (2013), yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde video kullanımını motivasyona etkisi bakımından değerlendirmiştir. Derin yaklaşımın temel unsuru olan video kullanımının temel seviyedeki öğrencilere basitleştirerek uygulanmasının motivasyona olumlu katkıları olacağı ifade edilmiştir. 17-19 Mayıs 2013 tarihinde Bosna-Hersek’te Burç Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulan çalışma İstanbul Kültür ve İstanbul Şehir Üniversitesi’nde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere uygulanan deneysel bir çalışmadır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında motivasyon konusunda yapılmış çalışmaların ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyon konusunda yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyon konusunda yapılan çalışmalarda kullanılan yöntemler nelerdir?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyon konusunda yapılan çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları nelerdir?

4.Yöntem

Çalışma; yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon konusunu ele alan çalışmalara yönelik nitel bir araştırmadır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, 39). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmaya konu olan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, 189). Çalışmalar YÖK Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanları üzerinden taranmış ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve motivasyon anahtar kelimeleri ile ulaşılan tüm çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir. Söz konusu çalışmalar yayım yılı, kullanılan yöntemler ve kullanılan veri toplama araçları bakımından analiz edilmiştir. Çalışma 2019 yılına kadar yapılan çalışmalarla sınırlıdır.

5.BULGULAR

İnternet aracılığı ile yapılan taramada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyon konusunu çalışma konusu edinen bir doktora tezi, beş yüksek lisans tezi, sekiz makale ve bir bildiri metnine ulaşılmıştır.

	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15
D. TEZİ	,														
YL TEZİ		*	*	*	*	*									
MA-KALE							*	*	*	*	*	*	*	*	
BİL-DİRİ															*

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon konusunda incelemeye tabi tutulan yazılı kaynakların yayım yılları, kullanılan araştırma yöntemleri, veri toplama araçları ile ilgili içerikleri incelenmiş ve aşağıdaki grafiklerle gösterilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Grafik 1. Çalışmaların yayım yılına göre dağılımı.

Grafik 1'e göre yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyon çalışmaları 2008 yılında başlamıştır. 2019 yılı en çok çalışmanın (4) yapıldığı yıldır. 2008 yılından sonra 2013 yılına kadar alanda motivasyonla ilgili hiç çalışma yapılmamıştır. Yıllara göre düzenli bir artış ya da azalış eğilimi bulunmamaktadır.

Grafik 2: Araştırma yöntemlerine göre çalışmaların dağılımı.

Grafik 2'ye göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon ile ilgili çalışmalarda en çok kullanılan yöntem nicel yöntemler olarak görülmektedir. Çalışmaların

üç tanesinde yöntem belirtilmemiştir, üç çalışma nitel yöntemlerle desenlenirken üç çalışmada hem nitel hem nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 3: Çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı.

Grafik 3'e göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon konulu çalışmaların beş tanesinde veri toplama aracı olarak birden çok araç (öntest-sontest, anket, görüşme formu) kullanılmıştır. İki çalışmada veri toplama aracı belirtilmezken üç çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanıldığı görülmüştür. Doküman analizi ve görüşme formunun veri toplama aracı olarak kullanıldığı birer çalışma tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Motivasyon kaynaklarını ve sorunlarını ortaya koymayı amaçlayan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmalardan İbili (2015), çalışmasında içsel motivasyon kaynaklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşırken; Kavi (2019), öğrencilerin içsel motivasyonlarına göre dışsal motivasyonlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz ve Arslan (2014) da İbili (2015) gibi içsel motivasyon kaynaklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Biçer (2016), her öğrencinin kendine özgü motivasyon yöntemlerinin olduğu ve bunların hem içsel hem de dışsal kaynaklarla beslendiğini ifade etmiştir. Bu sonuçlardan hareketle motivasyonun artırılması için öğrencilerin ihtiyaçlarının doğru tespiti de önem arz etmektedir. İhtiyaç analizleri öğretim görevlilerine yol gösterme noktasında önemlidir. İhtiyaçların önemsendiği, dikkate alındığı ve karşılandığı bir öğrenme ortamında öğrenenlerin motivasyonları da artacaktır. Bireysel farklılıkların ortaya konulması ve uygun öğretim stratejilerinin geliştirilmesi için ihtiyaç analizleri, tutum ölçekleri öğretim elemanlarına yol gösterecektir. Bu bağlamda motivasyon

kaynakları ve sorunları ile ilgili çalışmaların çokluğunun alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında motivasyon konulu çalışmalar ile ilgili alanyazın taraması yapılan bu çalışmada bir doktora tezi, beş yüksek lisans tezi, sekiz makale ve bir bildiriye ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar içerikleri, yayım yılı, yöntemi ve veri toplama araçları açısından incelenmiştir.

Çalışmalarda yıllara göre düzenli bir artış ya da azalış eğilimi tespit edilmemiştir. Alanda motivasyon konulu ilk çalışmanın 2008 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. En çok çalışmanın yapıldığı yıl 2019 yılı olarak tespit edilmiştir. Alanda motivasyonla ilgili çalışmaların oldukça az olduğu gözlenmiştir.

Çalışmalar kullanılan yöntemler bakımından incelendiğinde en çok kullanılan yöntemin nicel yöntemler olduğu ve daha çok deneysel çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Üç çalışmada yöntem belirtilmezken üç çalışmada nitel yöntem, üç çalışmada karma yöntem kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle YTÖ'de motivasyon ile ilgili çalışmalarda deneysel çalışmaların öne çıktığı görülmektedir. Deneysel çalışmaların yoğunlukta olduğu bu çalışmalarda veri toplama aracı olarak anket, ölçek, görüşme ve gözlem formu kullanıldığı; beş çalışmada birden fazla veri toplama aracı kullanıldığı tespit edilmiştir. Biçer (2017), yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılan makaleler ile ilgili araştırmasında alanda yazılan makalelerin nitel desen ağırlıklı olduğunu ve uygulamaya dayalı çalışmaların azlığını ifade etmiştir. Bu çalışmada ise motivasyon konulu araştırmaların daha çok nicel yöntemle desenlenen uygulamalı çalışmalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaların konu dağılımı incelendiğinde beş çalışmanın motivasyona yönelik yönetime dayalı çalışma; sekiz çalışmanın motivasyon kaynakları ve sorunlarını tespit etmeye yönelik çalışma; bir çalışmanın motivasyon ölçeği geliştirmeye yönelik çalışma ve bir çalışmanın da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde motivasyonun önemini açıklamaya yönelik teorik bir çalışma olduğu tespit edilmiştir.

Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin dil öğrenme amaçları farklılık göstermektedir. Öğrencilerin ihtiyaçları ve dile karşı geliştirdikleri tutumları onların motivasyonunu etkileyen temel unsurlardandır. İkinci dil öğrenen bireylerin öğrendikleri dili severek öğrenmeleri ve o dile karşı tutumlarının olumlu olması motivasyonlarını etkilemektedir (Biçer, 2016). Dil öğrenirken hem yeni bir dil hem de yeni bir kültür öğrenilir. Bu sebeple öğretim öğrenciyi sıkmadan ve severek öğreneceği şekilde planlanmalıdır. (Barın,2004). Dersin işlenişinden materyal ve metin seçimine kadar öğrenci motivasyonu üzerinde etkisi göz ardı edilmemelidir (Günaydın ve Arıcı, 2020). Burada içsel motivasyonun yanında dışsal motivasyonun tetikleyicisi olarak öğretim görevlilerine sorumluluk düşmektedir. Alanda yapılan akademik çalışmaların öğretim görevlilerine öğrencilerin motivasyon sorunlarını gidermede yol göstereceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak tüm öğrenme alanlarında olduğu gibi yabancı dil öğretiminde ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde motivasyon göz ardı edilemeyecek önemi haizdir. Öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve tutumunun bilinmesi ve dersi bunlara göre sıkıcılıktan uzak ilgi ve merak uyandıracak etkinliklerle planlamak motivasyonu artıracak bu da öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda alanda motivasyon konusunda yapılan akademik çalışmaların artmasında yarar bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abubakar, A. (2016). *Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerle İngilizce öğrenen Türk öğrencilerin motivasyon durumlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Acat, B.ve Demiral, S. (2002). Türkiye’de yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 313, 312-329.
- Arslan, M., ve Gürsoy, A. (2008). Rol yapma ve drama etkinlikleriyle yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun sağlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2), 109-127.
- Arslan, F. Y. ve Taşdemir M. S. (2017). *Dil eğitimi ve motivasyon. Her yönüyle yabancı dil üzerine araştırmalar*. İstanbul: Çizgi Kitabevi
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve öğrenme* (3. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Barin, E. (2008). Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 135-143
- Biçer, N. (2016). Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyona ilişkin öğrenci görüşleri ve sınıf içi gözlemler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 84-99.
- Biçer, N. (2017). Yabancılara türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 236-247
- Çelik, H.ve Genç, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir motivasyon ve kültür aktarım aracı: Gezi-gözlem etkinlikleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Eğitim Dergisi (ESTUDAM Journal of Education)*, 4(1), 42-53.
- Çetin, M. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyon amaçlı video kullanımı. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*. Sarajevo: International Burch University.
- Dörnyei, Z. (1998). Motivation in second and foreign language learning. *Language Teaching*, 31(3), 117-135.
- Günaydın, Y. ve Arıcı A. F. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde etkileşimli okumanın konuşma becerisine etkisi. *EKEV*, 24(83), 673-696.
- Hamaratlı, E. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kelime ağı oluşturma yönteminin öğrencilerin yazma becerisi ve motivasyonuna etkisi: Mısır örneği* (Yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- İbili, Z. (2015). *Selanik Aristoteles Üniversitesindeki öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmeye karşı tutum ve motivasyonlarının araştırılması* (Yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Karatay, H. ve Kartallıoğlu, N. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenme tutumu ile dil becerileri edimi arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16)4, 203-213
- Kavi, E. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin motivasyonları* (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koçer, Ö. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin süreç- odaklı motivasyon ve benlik algılarına yönelik çoklu- biyografik durum çalışması* (Doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Mohammed, A. (2019). *Lisansüstü yabancı öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye yönelik motivasyonları* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Saydam, M. ve Çangal, Ö. (2018). Yabancılara Türkçe öğretiminde etkin katılımlı ders dışı etkinliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi. *Journal of Theoretical Educational Science/ Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, (11)2, 342 – 356.

- Seven, M. A. ve Engin, A. O. (2008). Öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 189-212.
- Sevim, O. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe ğrenmeye yönelik motivasyon: Bir lek geliştirme alışması. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (65), 567-586.
- Tunçel, H. (2016). Yunan niversite ğrencilerinin yabancı dil olarak Türkçeye yönelik algıları ve Türkçe ğrenme sebepleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 107-128.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, F. ve Arslan, S. B. (2014). ÇOMÜ TMER'DE Türkçe ğrenen yabancı öğrencilerin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 9(6), 1181-1196.